

”En kort tripp till trottoaren, som var full av första maj kräsää”

Om kodväxling i en dagbok skriven av en person från en svensk språkö i Finland

Riitta Kosunen

1. Inledning

Att två- och flerspråkiga personer växlar mellan sina olika språk i en och samma språkanvändningssituation – till och med i samma mening – är naturligt och ofta förekommande, speciellt i mer informella situationer. Människor kodväxlar till exempel för att strukturera samtal, förhandla deltagarroller eller skapa nyanser till det som de vill säga. Inte sällan fungerar kodväxling som identitetsmarkör. (Poplack 1980; Gumperz 1982:62ff.; Muysken 2000:1ff.; Bullock & Toribio 2009)

Största delen av forskningen kring kodväxling har gjorts på talat språk och informella samtal, medan kodväxling i skrivet språk har ägnats mindre uppmärksamhet. Den forskning som ändå finns om kodväxling i skrivet språk handlar ofta om skönlitterär flerspråkighet eller flerspråkighet i sociala medier. (Sebba 2012:1ff.; Gardner-Chloros & Weston 2015:138; om litterär flerspråkighet i en svensk-finsk kontext se Björklund & Lönnroth 2016)

Denna artikel handlar om kodväxling i en dagbok, som är skriven av en äldre svenskspråkig person, som föddes och levde hela sitt liv i den finskspråkiga staden Uleåborg, som är en av de svenska språköarna i Finland. Med svenska språköar i Finland avses små, historiskt förankrade svenska gemenskaper på större finskspråkiga orter, som ändå har vissa svenskspråkiga institutioner, åtminstone ett svenskspråkigt gymnasium (Lönnroth 2009; Henricson 2013, 2015). I Finland finns det alltså små svenskspråkiga grupper som lever utanför det egentliga Svenskfinland, dvs. de svensk- och tvåspråkiga områdena vid kusttrakterna i Nyland, Åboland samt södra och mellersta Österbotten. År 1995, då informanten till denna undersökning började skriva i sin dagbok, var invånarantalet i Uleåborg 146 395, varav 245 (0,17 %) svenskspråkiga (Statistikcentralen i Finland).

Språkanvändningen i dagboken ger en bild av hur en svenskspråkig uleåborgare använder sin språkliga repertoar i en privat text skriven närmast för sig själv.

1.1 Syfte

Syftet med denna undersökning är att redogöra för förekomsten av kodväxling i en dagbok skriven av en äldre, svenskspråkig kvinna från den svenska språkön i Uleåborg. Jag söker svar på följande frågor:

1. Hur mycket kodväxling till finska eller till andra språk finns det i dagboken och hurdan kodväxling är det fråga om?
2. I vilka sammanhang kodväxlar skribenten och vilka orsaker kan tänkas ligga bakom kodväxlingarna i dagbokstexten, där den interpersonella motiveringen för kodväxling är minimerad när skribenten skriver för sig själv?

1.2 Material

Dagboken består av anteckningar skrivna under flera år. För den här undersökningen har jag gått igenom 400 dagboksinlägg skrivna under åren 1995–1998. Det är en textmassa på 23 465 grafiska ord. Längden på inläggen varierar, men i genomsnitt är det 59 ord/inlägg. Dagboken har skrivits på svenska, tydligen som tidsfördriv. Tonen är rapporterande och meningarna ofta elliptiska och korta. Dagboken handlar om skribentens barn och barnbarn, vänner, sommarstuga, skidturer, kulturlivet i Uleåborg, böcker, läkarbesök, TV-program, vädret osv.

Skribenten var en nära släkting till mig, och jag kände henne personligen. Då hon började skriva i sin dagbok var hon 74 år. Hon lever inte längre, men jag har de anhörigas tillåtelse att använda dagboken för forskningsändamål.

Skribenten var registrerad som svenskspråkig i Finlands folkbokföringsstatistik. Hon var född i Uleåborg och bodde där så gott som hela sitt liv med undantag av en tid vid fronten under andra världskriget och några års universitetsstudier i Helsingfors strax efter kriget. Hon hade en svenskspråkig skolutbildning från den svenskspråkiga skolan i Uleåborg. Hon var språkkunnig och läste mycket skönlitteratur inte bara på svenska och finska, utan också på engelska. Skribenten hade också regelbundna kontakter med svenskspråkiga institutioner i Uleåborg, bland annat Svenska privatskolan.

Skribenten växte upp i ett svenskspråkigt hem med finlandssvenska föräldrar. Hon var ändå också helt flytande i finska språket, tack vare den övervä-

gande finskspråkiga miljö som hon alltid hade levt i. Hon gifte sig i tämligen sen ålder med en finskspråkig man, och familjens språk blev finska. I vuxen ålder talade hon alltså finska med sin man och med sina tre barn, och också med barnbarnen i Uleåborg. Ett av barnbarnen föddes ändå på ett svenskspråkigt område i Finland och blev tvåspråkigt med svenska som starkare språk. Med honom kommunicerade hon på svenska.

2. Kodväxling

Kodväxling hänvisar till en flerspråkig persons förmåga att smidigt växla mellan olika språk eller varieteter i en språkanvändningssituation (se t.ex. Winford 2003:102; Grosjean 2010:51f.; Bullock & Toribio 2009:1). Fenomenet har närmats ur flera olika teoretiska synvinklar, och de exakta definitionerna är många.

2.1 Olika former av kodväxling

Efter Poplack (1980) brukar man skilja mellan *intrasententiell kodväxling*, där växlingen sker inom satsen; *intersententiell kodväxling*, där växlingen sker mellan satser samt *tag- eller påhängsväxling*, där interjektioner och andra typer av annex ”hängs på” satsen (Börestam & Huss 2001:80f.). Lingvistiskt orienterade forskare har intresserat sig speciellt för intrasententiell kodväxling, eftersom den skapar hybrida strukturer som har tänkts kräva större språklig processning av språkanvändaren än de två andra typerna (Winford 2003:126).

En återkommande debattfråga är huruvida ettordsväxlingar kan räknas som en form av intrasententiell kodväxling. Poplack (1980, 2013) gör en klar skillnad mellan kodväxling och lån som två olika processer. Hon reserverar termen kodväxling för växling av längre textsekvenser inom satsen och driver tesen att kodväxling utgör en enastående prestation av den tvåspråkiga personen i och med att denna friktionsfritt och parallellt bemästrar två olika språkssystem samtidigt så att dessa lineärt matchar varandra utan att talaren bryter mot grammatiken i någotdera språket (Poplack 1980:615f.). Ettordsväxlingar passar inte i detta mönster, eftersom de inte aktiverar två olika grammatiska system, utan det intagna ordet ordnar sig oftast efter det låntagande språkets grammatik (Poplack 2013:13).

Samma slags syn på ettordsväxlingar finns även hos Gumperz (1982), enligt vilken lån kan definieras som introducering av enskilda ord eller korta, idioma-

tiska fraser från ett språk till ett annat. Dessa behandlas som delar av lexikonet och inkorporeras i det låntagande språkets grammatiska system. Kodväxling i sin tur hänvisar enligt honom till meningsfull placering av sådana textbitar från två olika språk intill varandra vilka medvetet eller omedvetet processas enligt regler från två olika grammatiska system. (Gumperz 1982:66) Även Grosjean (2010:58) delar denna syn.

En motsatt syn angående ettordsväxlingar företräds av Myers-Scotton (1993, 2002), vars teoribildning utgår från att det vid kodväxling alltid finns ett matrisspråk, i vilket element från ett annat språk inbäddas. Hon anser att det inte finns någon principiell skillnad mellan växling av enstaka ord och längre textsekvenser. Enligt henne kan det som börjar som individuell ettordsväxling breda ut sig och resultera i att bli etablerade lånord i språket. (Myers-Scotton 1993:173ff., 2002:153; se även Winford 2003:109f. och Gardner-Chloros 2009:12, 30f.)

Muysken (2000) skiljer mellan tre olika former av intrasententiell kodväxling, eller *code mixing*, som han kallar det för att undvika problematiken kring vad som utgör ”riktig” kodväxling. De tre formerna är *alternering* (eng. *alternation*), *inskott* (eng. *insertion*) och *kongruent lexikalisering* (eng. *congruent lexicalisation*). Skillnaden mellan dessa är att man vid alternering inte kan urskilja något basspråk i satsen, utan språkanvändaren turas om med två olika språk i längre sekvenser inom satsen. Vid inskott finns det däremot ett tydligt basspråk, i vars grammatiska ram de inhämtade elementen från ett annat språk inlemmas. Det är då fråga om att ord och kortare fraser från ett långgivande språk bakas in basspråket. Kongruent lexikalisering har slutligen att göra med grammatiskt mycket närliggande språk eller varieteter. Kodmixningen mellan språken eller varieteterna sker då inom en gemensam grammatisk ram. (Muysken 2000:4–10)

Gardner-Chloros (2009:167ff.) diskuterar olika teoribildningar kring kodväxling och betonar vikten av att erkänna fenomenets skiftande karaktär, som inte entydigt låter sig fångas av abstrakta regler om hur två olika språk alternerar med varandra eller hur element från ett långgivande språk bäddas in i ett matrisspråk. Kodväxling förekommer i många olika slags kontexter och uppvisar stor variabilitet beroende på till exempel de involverade språken, samhälle, kommunikationssituation och individ.

En intressant ny teoribildning är *translanguaging*, som utmanar tanken att en flerspråkig individs språkförmåga består av åtskilda språkssystem (se García & Li Wei 2014; Otheguy, García & Reid 2015). *Translanguaging* hänvisar till språkbrukssituationer, där språkanvändaren fritt kan använda hela sin språkliga repertoar utan hänsyn till socialt eller politiskt konstruerade gränser för namngivna språk (Otheguy, García & Reid 2015:283, 297).

I den här artikeln kallar jag även ettordsväxlingar för kodväxling och gör

alltså ingen begreppslig skillnad mellan kodväxling och lån (jfr t.ex. Saari 1989). Etablerade lånord från andra språk, alltså sådana som är medtagna i svenska ordböcker som SAOL (2015) eller SO (2009), räknar jag ändå som tillhörande basspråket och dess ordförråd.

I rubrikens exempelmening, *En kort tripp till trottoaren, som var full av första maj kräsää*, har ordet *tripp* ('liten utflykt') således betraktats som ett svenskt ord och inte tagits med i analysen, men *kräsää* ('krimskrams') som kodväxling från finska. Ordet *trottoaren* i exemplet kan också kommenteras. Det som hänvisas till är ett torg i Uleåborgs centrum där det brukar ordnas olika slags evenemang under helgerna. Torget heter *Rotuaari*. Det finska namnet på torget har härletts från svenskans *trottoar*, och dagboksförfattaren har alltså översatt namnet på torget tillbaka till svenska. Även detta kunde betraktas som ett slags kodväxling, men jag har följt principen att utesluta kodväxlingar i samband med namn på offentliga platser från analysen.

2.2 Orsaker till kodväxling

Det finns flera olika faktorer som inverkar på användningen av kodväxling i en kommunikationssituation. Ofta förknippas diskussionen med frågor om identitet. Enligt Gumperz (1982) tenderar minoritetsspråkstalare betrakta sitt eget språk som en sammanhållande *vi-kod*, som är användbar i informella situationer inom familjen och med nära vänner, medan majoritetsspråket tenderar att betraktas som en mer distanserad *de-kod*, användbar i formellare situationer. Gumperz påpekar ändå att kopplingen mellan kommunikationsstil och gruppidentitet är symbolisk och att det i faktiskt språkbruk nödvändigtvis inte behöver finnas något direkt samband mellan användning av vissa lingvistiska former och extralingvistisk kontext. (Gumperz 1982:66, 73)

Gafaranga (2005), som vill demytologisera enkla kopplingar mellan språk-användning och sociala kategorier, påpekar att enligt empiriska observationer kan vilket som helst språk användas som *vi-kod*, till och med kodväxling som sådan. Beroende på situation och kategoriseringsprincip kan en individ dessutom placeras i flera olika grupper och kan således sägas ha flera olika sociala identiteter. Social identitet är med andra ord inte förutbestämd eller oföränderlig, utan någonting som individen själv bidrar till att skapa bland annat genom sin språkanvändning. (Gafaranga 2005:291ff.)

Enligt Grosjean (2010) kan den tvåspråkiga personen agera monolingvalt eller sedan i en *bilingual language mode*, vilket innebär aktivering av två (eller flera) språk samtidigt. Det bilingvala kommunikationssättet, att kodväxla, är i vissa mer informella situationer (t.ex. i samtal mellan personer som delar samma språk) det normala. Hur monolingvalt/bilingvalt man kommunicerar

beror på faktorer som situation, kommunikationspartner och ämne. (Grosjean 2010:42f.; se även Dorleijn & Nortier 2009:128)

Grosjean (2010) diskuterar både lingvistiska och sociala orsaker till kodväxling. Enligt honom kan människor kodväxla därför att det i det andra språket finns ett bättre sätt att säga någonting. Då är det fråga om att använda just det rätta uttrycket (*le mot juste*), som både semantiskt och stilistiskt fångar det avsedda innehållet. En annan orsak är att fylla en lingvistisk lucka, till exempel vad gäller ordförrådet inom en domän, där man annars vanligen kommunicerar på ett annat språk. En ytterligare lingvistisk orsak är att rapportera vad någon har sagt på ett annat språk. Kodväxling används också som kommunikativ eller social strategi, till exempel för att markera grupptillhörighet, utesluta någon från diskussionen, höja ens status eller visa expertis. (Grosjean 2010:53ff.)

Att entydigt fastslå varför människor kodväxlar torde ändå vara omöjligt. Som Börestam och Huss (2001:80) påpekar, kan språkanvändning fylla flera funktioner samtidigt, och kodväxling ger ofta budskapet en berikande mångtydighet som ger utrymme för många olika tolkningar.

3. Dagbokskommunikation

Trots att dagbokskommunikation har många talspråkliga drag (t.ex. ofta förekommande vardagliga, slangaktiga och/eller dialektala uttryck), skiljer den sig i ett viktigt avseende från ansikte-mot-ansikte-samtal: mottagaren är inte fysiskt närvarande (Vatka 2005:135). Och vem är egentligen mottagaren till en dagbokstext?

Enligt narratologiska principer har alla berättande texter – dit även dagbokstexter kan räknas – inte bara en författare, utan definitionsmässigt även en mottagare. Den narrativa textens kommunikationskedja består av *verklig författare*, *implicit författare* och eventuell *narrator* respektive eventuell *narratee*, *implicit läsare* och *verklig läsare*. (Chatman 1978:28, 151) I en dagbokstext berättar dagboksförfattaren om sitt liv i jag-form. Genom de händelser som tas med och hur dessa diskuteras dramatiserar dagboksförfattaren sig själv och skapar en ”dagboksperson” (Vatka 2005:142), som i Chatmans terminologi kan kallas för den implicita författaren. Den implicita författaren är en ur texten konstruerad föreställning som inte fullt ut behöver överensstämma med den verkliga författaren (Chatman 1978:149ff.).

På mottagarsidan i narrativa texter finns alltid en implicit läsare, ofta även en narratee. Om det i texten finns direkta tilltal av typ *kära läsare*, så utpekar dessa tilltal en narratee i textens värld. (Chatman 1978:150) I mitt material

finns inte några tilltal av typ *kära dagbok* och således inte heller någon narratee. Den implicita läsaren, som enligt Chatman alltid finns med i narrativa texter, är den mottagare som texten verkar vara avsedd för. Det är fråga om en läsarinans instans som kan härledas från textens innehåll, framställningssätt och livssyn. (Chatman 1978:150) Den implicita läsaren behöver inte överensstämma med den verkliga läsaren, som kan vara vem som helst.

Enligt Vatka (2005) är det egna jaget den överlägset vanligaste samtalspartnern i dagböcker, och en av de mest centrala funktionerna för dagböcker är att göra minnesanteckningar för det blivande, glömska jaget. I detta sammanhang kan man göra en skillnad mellan "Truly Private" och "Public Private" dagböcker, en indelning ursprungligen skapad av Lynn Z. Bloom. Den första typen av dagböcker handlar om texter där de omtalade referenserna är implicita: de förklaras inte. Då är det fråga om dagboksanteckningar som kan vara svåra att förstå för en utomstående. I den andra typen av dagböcker är referenserna däremot explicita: texten ger bakgrundsinformation om och förklaringar till de diskuterade sakerna och implicerar på det viset en narrativ samtalspartner. (Vatka 2005:159ff.) Mitt material handlar om minnesanteckningar som snarast framstår som genuint privata: skribenten verkar skriva för sig själv i och med att tonen är rapporterande och ingen bakgrundsinformation ges.

4. Resultat

Av de 400 studerade dagboksinsläggen innehåller 198 inlägg kodväxling. Skribenten kodväxlar alltså inte varje gång hon skriver. Sammanlagt finns det 321 belägg på kodväxling i materialet. Grammatiskt sett utgör enkla substantiv med 216 förekomster (67,5 %) den största gruppen, sammansatta substantiv med 62 förekomster (19,5 %) den näst största gruppen och enkla verb med 21 förekomster (6,5 %) den tredje största gruppen av kodväxlingar i materialet. Därtill förekommer det 9 längre nominalfraser, 7 satser, 2 längre verbfraser, 2 adjektiv, 1 adverb och 1 interjektion. 303 (94 %) av samtliga kodväxlingar i materialet är ettordsväxlingar, oftast i form av enkla eller sammansatta substantiv.

Detta är i linje med tidigare forskning. Enligt Saari (1989:202) stod enstaka ord i över 90 % av fallen för inkorporering av finska element i svenskan i inspelningar av informella samtal mellan tvåspråkiga helsingforsare. Vid växling mellan språk är det också vanligast att ta in just betydelsebärande substantiv, verb och adjektiv från ett språk till ett annat (Börestam & Huss 2001:70; Henricsson 2015:134)

Vad gäller distinktionen mellan typ och förekomst finns det 31 sådana kodväxlingsord eller -fraser som förekommer oftare än en gång i materialet. Sammanlagt finns det 121 olika *typer* av kodväxlingar. Det överlägset frekventaste kodväxlingsordet är *mökki* ('stuga') med hela 125 förekomster. Detta kodväxlingsord bär drag av ett egennamn i det avseendet att det pekar ut en unik referent i skribentens erfarenhetsvärld: skribentens egen sommarstuga, som ofta omtalas i texten. Det näst frekventaste kodväxlingsordet är *sakki* ('gång') med 15 förekomster. Ordet används alltid i frasen [*dotterns*] *sakki*, och hänvisar med vad jag tolkar som humoristisk värme till andra dotterns familj med tre barnbarn.

Att kodväxlingarna i dagboken oftast *inte* sker därför att skribenten saknar det svenska ordet i sitt ordförråd är lätt att konstatera genom synonymsökningar i texten. Till exempel för just orden *mökki* och *sakki* går det att finna även svenska motsvarigheter (*stuga* resp. *gång*), men skribenten föredrar ändå i regel de finska orden när hon omtalar sin sommarstuga och sin dotterns familj.

Mökki och *sakki* är exempel på en grupp av kodväxlingar i materialet. Det är då fråga om ord och uttryck som hör ihop med det finskspråkiga familjelivet och umgänget med nära finskspråkiga vänner. Andra exempel från gruppen är följande:

- (1) [Han] for sedan till stan och jag var **kotimies** ['barnvakt'].
- (2) Gick sedan och hälsade på A, hon bjöd på **räiskäleitä** ['plättar'] med hjortronsylt.
- (3) Hon [...] tappade sin **pupu** ['leksakskanin'] och det var lite gråt.

Orden och uttrycken i den här gruppen ekar av språkanvändningen i familjekretsen och utgör 65 % av alla kodväxlingarna i materialet.

En annan grupp av kodväxlingar hör ihop med fenomen i det omgivande finskspråkiga samhället. 14 % av alla kodväxlingar i materialet kan placeras i denna grupp. Exempel på kodväxling i samband med samhällsord i dagboken är följande:

- (4) Till **terveyskeskus** ['hälsocentralen'] och lät vaccinera mej mot difteri, tetanus och polio.
- (5) Min **veteraanikuntoutus** ['veteranrehabilitering'] lider mot sitt slut.
- (6) På kvällen hade vi [...] **yhtiökokous** ['bolagsstämma'].

Benämningar på samhällseliga fenomen (ofta sammansatta ord) kan vara potentiellt utmanande för svenskspråkiga personer i Finland, speciellt om det är fråga om nya samhällsfenomen. I spontana samtal använder finlandssvenskar inte sällan finska ord för dessa. (Saari 1989:203) I mitt material omtalas samhällseliga institutioner och företeelser oftast omväxlande på finska och svenska. Skribenten

varierar till exempel mellan just *hälsocentral* (3 förekomster) och *terveyskeskus* (3 förekomster); *rehabilitering* (2 förekomster), *rehab* (2 förekomster) och *kuntoutus* (5 förekomster) samt *bolagsstämma* och *yhtiökokous* (1 förekomst var).

En tredje grupp av kodväxlingar utgörs av växlingar till behändiga ord eller konstruktioner från ett annat språk (mestadels finskan), som i följande exempel:

- (7) [Han] hämtade en massa **tuliaisia**. 'Han kom med en massa presenter från sin resa'
- (8) Sedan skidade vi och ”**det upottade**” ['skaren bar inte'].
- (9) Plötsligt fick jag nog av ”**mökkeily**” ['att vara på stugan'] och då mörka moln fanns vid horisonten, beslöt jag fara hem på kvällen.

9 % av alla kodväxlingarna i materialet kan placeras i denna grupp. *Tuliainen* är en finsk verbavledning med betydelsen 'en present som någon kommer med (ofta från en resa)' och saknar en lexikal motsvarighet i svenskan. *Det upottade* (ordagrant ungefär: "det sjönk under mig") härmar i sin tur en finsk intransitiv verbkonstruktion med betydelsen 'skaren bar inte'. *Mökkeily* är en finsk substantivavledning, och exempel nummer (9) skulle i direkt översättning till svenska lyda ungefär som "Jag fick nog av allt stugande". För att uttrycka betydelserna som kodväxlingarna i exemplen (7)–(9) har, måste man på standardsvenska vara mångordigare och/eller uttrycka sig ur en annan semantisk synvinkel. Genom att kodväxla har skribenten smidigt utnyttjat konstruktioner från hela sin språkliga repertoar på ett behändigt och kreativt sätt. Att det ofta är fråga om ett medvetet språkligt grepp signaleras av citattecknen i exemplen (8) och (9).

Den fjärde gruppen av kodväxlingar utgörs av växlingar som möjligtvis fyller en lucka i skribentens uttrycksförråd. Huruvida detta faktiskt är fallet, är förstås omöjligt att med säkerhet fastställa, men utgående från min intuition som tvåspråkig uleåborgare själv, kan exempelvis följande fall av kodväxling i dagboken tänkas bero på att skribenten inte känt till ett svenskt uttryck för det omtalade fenomenet:

- (10) I stan hade det varit ösregn och **alikäytävät** ['gångtunnlarna'] och många källare var fulla av vatten.
- (11) [Hon] ringde och sade att de hade tänkt göra **ohitusleikkaus** ['bypassoperation'].

5 % av alla kodväxlingarna i materialet har kategoriserats i den här gruppen.

En femte grupp av kodväxlingar i dagboken utgörs av citat, det vill säga återgivning av vad någon sagt. Att en flerspråkig person återger vad någon sagt i sin ursprungliga form är naturligt, om det inte finns några orsaker till att översätta citatet. Exempel på citat i dagboken är följande:

- (12) ”**Minä jään tänne yöksi**” sade [barnbarnet]. ’Jag stannar här över natten.’
- (13) Premiärministern Tony Blair läste mycket vackert och rörande ur första korin-
terbrevet. **If you don’t have love, you have nothing.**

3 % av alla kodväxlingar i materialet hör till gruppen citat.

Den sjätte gruppen utgörs slutligen av svårplacerade belägg. Dessa utgör 4 % av alla kodväxlingarna i materialet. Många av beläggen i den här restgruppen handlar om kodväxling till engelska:

- (14) Men full **attention** måste man ge åt henne [yngsta barnbarnet].
- (15) Sedan fyllde vi kakan, [äldsta barnbarnet] var huvud**chef**.
- (16) Ringde till [dottern] för att få **comfort**.

Kodväxlingarna i exemplen (14)–(16) har en stilistisk effekt. Att ge en livlig busunge ”full attention” upplever jag som mer uttrycksfullt än det mer neutrala ”full uppmärksamhet”. Att kalla en 10-åring för ”huvudchef” kan tolkas som en uppskattande bedömning av barnets duktighet. Intressant är också exempel nr 16, där kodväxling förekommer i samband med omtal av känslor.

5. Avslutning

I denna artikel har jag redogjort för förekomsten av kodväxling i en dagbok skriven av en äldre svenskspråkig kvinna från språkön Uleåborg i Finland. Texten är skriven på svenska, men språkligt bär den på många spår av den finskspråkiga verklighet som omgav skribenten. Det finns även inslag från andra språk, främst engelska, i texten.

Största delen av kodväxlingarna i dagboken är ettorsväxlingar bestående av enkla och sammansatta substantiv, vilket tyder på att kodväxlingarna ofta har någon form av referentiell funktion. Genom synonymsökningar i texten kan man ändå konstatera att skribenten sällan använder finska (eller andra språk) för att kompensera brister i det egna uttrycksförrådet. Kodväxling förekommer oftast i samband med omtal av umgänget med den finskspråkiga familjen och finskspråkiga vänner, eller i samband med omtal av företeelser och institutioner i det omgivande finskspråkiga samhället. Dagboken är skriven på svenska, och skribenten upplever sig i det avseendet tydligen som svenskspråkig, men de finskspråkiga uttrycken gör gällande även en annan sida av tillvaron. De finskspråkiga inslagen i dagboken bär på ekon från den finskspråkiga familje- och samhällsverkligheten, och konstruerar samtidigt en nära samhörighet till denna.

Kodväxling i dagboken används även i kreativt och stilistiskt syfte. Skribenten tänjer på språkliga gränser genom växlingar till behändiga ord eller konstruktioner från finskan och använder finska och engelska uttryck för att krydda på stilvärdet i det sagda. I ett *translanguaging*-perspektiv är kreativitet, det vill säga förmåga att bryta mot olika slags (språkliga) regler och normer, en viktig egenskap hos flerspråkiga, som vid behov kan kombinera fritt bland alla sina semiotiska resurser för att maximera betydelser och ge uttryck för kognitivt, emotionellt och identitetsmässigt engagemang (Li Wei 2011a:372, 374; 2011b:1233; García & Li Wei 2014:42). Dagboken kan betraktas som en form av privat *translanguaging space* (se Li Wei 2011b:1223), där skribenten genom sitt idiolektiska sätt att ”tvärspråka” ger uttryck för olika sidor av sin personliga historia, erfarenheter, omgivning, attityder och livshållning.

6. Litteratur

- Björklund, Siv & Harry Lönnroth (red.) 2016. *Språkmöten i skönlitteratur. Perspektiv på litterär flerspråkighet*. (VAKKI Publications N:o 6.) Vasa: Vasa universitet. Tillgänglig på: <<http://www.uva.fi/fi/sites/vakki/publications/sprakmoten/>>
- Bullock, Barbara E. & Almeida Jacqueline Toribio (red.) 2009. *The Cambridge Handbook of Linguistic Code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bullock, Barbara E. & Almeida Jacqueline Toribio 2009. Themes in the study of code-switching. I: Bullock, Barbara E. & Almeida Jacqueline Toribio (red.), s. 1–17.
- Börestam, Ulla & Leena Huss 2001. *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Chatman, Seymour 1978. *Story and Discourse. Narrative Structure in Fiction and Film*. Ithaca/London: Cornell University Press.
- Dorleijn, Margreet & Jacomine Nortier 2009. Code-switching and the internet. I: Bullock, Barbara E. & Almeida Jacqueline Toribio (red.), s. 127–141.
- Gafaranga, Joseph 2005. Demythologising language alternation studies: conversational structure vs. social structure in bilingual interaction. *Journal of Pragmatics* 37, s. 281–300.
- García, Ofelia & Li Wei 2014. *Translanguaging. Language, Bilingualism and Education*. New York: Palgrave macmillan.

- Gardner-Chloros, Penelope 2009. *Code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gardner-Chloros, Penelope & Daniel Weston 2015. Code-switching and multilingualism in literature. *Language and Literature* Vol. 24(3), s. 182–193.
- Grosjean, François 2010. *Bilingual life and reality*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Gumperz, John J. 1982. *Discourse strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Henricson, Sofie 2013. *Svenska i finsk miljö. Interaktion, grammatik och flerspråkighet i samtal på svenska språköar i Finland*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Henricson, Sofie 2015. Svenska och finska i samma samtal. I: Tandefelt, Marika (red.), *Gruppspråk, samspråk, två språk. Svenskan i Finland – i dag och i går* I:2. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet, s. 127–142.
- Li Wei 2011a. Multilinguality, Multimodality, and Multicompetence: Code and Modeswitching by Minority Ethnic Children in Contemporary Schools. *The Modern Language Journal* 95, s. 370–384.
- Li Wei 2011b. Moment Analysis and translanguaging space: Discursive construction of identities by multilingual Chinese youth in Britain. *Journal of Pragmatics* 43, s. 1222–1235.
- Lönnroth, Harry 2009. Det femte landskapet? Svenska språköar i Finland som objekt för språkvetenskaplig forskning. I: Berg, Kirsten M., Kaj Borg, Eva Ingman, Minna Sandelin & Anne-Maj Åberg, (red.), *En färd i språket. Festskrift till Marketta Sundman på 60-årsdagen den 12 mars 2009*. Åbo: Åbo universitet, nordisk filologi, s. 98–113.
- Muysken, Pieter 2000. *Bilingual Speech. A Typology of Code-Mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Myers-Scotton, Carol 1993. *Duelling Languages. Grammatical Structure in Code-switching*. Oxford: Clarendon Press.
- Myers-Scotton, Carol 2002. *Contact Linguistics. Bilingual Encounters and Grammatical Outcomes*. Oxford: Oxford University Press.
- Otheguy, Ricardo, Ofelia García & Wallis Reid 2015. Clarifying translanguaging and deconstructing named languages: A perspective from linguistics. *Applied Linguistics Review* 6(3), s. 281–307.
- Poplack, Shana 1980. Sometimes I'll start a sentence in Spanish Y TERMINO EN ESPAÑOL: toward a typology of code-switching. *Linguistics* 18, s. 581–618.
- Poplack, Shana 2013. The second decade (1973–1983). Introductory comments by the author. *Linguistics* 51 (Jubilee), s. 11–14.
- Saari, Mirja 1998. Kodbyte och lån. *Folkmålsstudier* 32, s. 197–209.

- SAOL = *Svenska Akademiens ordlista*. 2015. Upplaga 14. Stockholm: Norstedts (i distribution).
- Sebba, Mark 2012. Researching and Theorising Multilingual Texts. I: Sebba, Mark, Shahrzad Mahootian & Carla Jonsson (red.), *Language Mixing and Code-Switching in Writing*. London: Routledge, s. 1–26.
- SO = *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien*. 2009. Stockholm: Norstedts (i distribution).
- Statistikcentralen i Finland. *Befolkningen efter ålder (1 år), kön, civilstånd och språk enligt område 1990–2015*. Statistikcentralens PX-Web databaser. Tillgänglig på <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/055_vaerak_tau_124.px/?rxid=9837eabb-8f4a-44ef-86c0-2091de810832>. Hämtat 10 oktober 2016.
- Vatka, Miia 2005. *Suomalaisten salatut elämät. Päiväkirjojen ominaispiirteiden tarkastelua*. Helsinki: SKS.
- Winford, Douglas 2003. *An Introduction to Contact Linguistics*. Oxford: Blackwell Publishing.

Riitta Kosunen
Nordisk filologi
Uleåborgs universitet
riitta.kosunen@oulu.fi

